

Mezi Jičínem a Turnovem, významnými městy Českého ráje, bývaly v minulosti spory kdo je vlastně srdce a kdo brána tohoto požehnaného území, označeného takto významně v předminulém století lázeňskými hosty a obrozenci v Lázních Sedmihorky. Nevyhrál nikdo - ustálilo se to, že Turnov je sice srdce, ale Jičín branou do Českého ráje...

Asi 7 km od Jičína je areál vezeznámých Prachovských skal. Ty byly před zhruba 200 miliony let dnem křídového druhohorního moře a mohutné naplaveniny a usazeniny tam vytvořily souvislou křídovou tabuli, po jejímž rozpuštění, erozích a oddělování vznikly bizarní útvary skalního města a přilehlých útvarů a pseudozávrťů. Vymodelována tak byla pohádková údolí a kouzelné skalní útvary, jedny z nejhezčích v Evropě- protože zůstaly tak blízko – přístupné a v podstatě pohromadě.

Na úsvitě dějin skýtal skály zřejmě útočiště lovcům mamutů, lidu popelnicových polí, Germánům, Keltům a Slovanům, patrně z kmene Charvátů. Ti dobudovali systém valů, místy až 6 m vysoký, který později osídlily zřejmě i vesnice Slavníkovců, které zanikly kolem 11. století. Dovoluji si slušnou historickou zkratku, když budu konstatovat, že pak, v dobách pobělohorské nesvobody, skály skýtal ochranu Českým bratřím, jejichž víra byla potlačována (viz místo zvané Bratrská modlitebna).

Od poloviny 17. století patřily Prachovské skály významnému českém šlechtickému rodu Šliků, kteří poslali své hajné v r. 1813 nést na nosítkách vystlaných chvojím - vzácného návštěvníka skal. Císař František I. Rakouský se totiž v Jičíně zúčastnil jednání protinapoleonské koalice a 9. 6. 1813 navštívil Prachovské skály. Na paměť této události je jedna z klíčových partií skal nazvána Císařská chodba a ovšem poblíž stojí i Císařská věž... Ne zrovna daleko odtud je i Čertova věž, Mnich, Želva, Orel a další podivuhodné pískovce.

Charakter článku dovoluje už jen nemnoho význačných připomenutí. 1. 6. 1879 zavítal do skal cestovatel a vlastenec, průkopník turistiky Vojta Náprstek s klubem Amerických dam z Prahy, když výprava do Dolního Lochova cestovala z Jičína na žebříňácích. Z celé řady zajímavých dat vybírám už jen rok 1933, kdy výnosem tehdejšího ministerstva školství byly tyto skály vyhlášeny „Státní přírodní rezervací“ - jako jedna z prvních v tehdejším Československu. Znamenalo to ohromnou podporu ochraně neživé i živé přírody, zachování hodnot a biodiverzity skal pro příští generace.

Ve třicátých letech byl vydán také první horolezecký průvodce Prachovských skal, zbudovány četné památníky i hotel Skalní město - Košíček. Díky iniciativě spolku „Jičín v Praze“ (ten se dobře zapsal i do historie vzniku pohádkového festivalu) pak ve stejných letech vznikla i proslulá zvonička a hlavně - dle návrhu výtvarníka L. Horáka byl u stejnojmenného koupaliště v r. 1939 vztyčen dřevěný totem bájného strážce skal - Pelíšek. Legendární bytost - možná pohan, možná prvotní křesťan, který se dle J. Š. Kubína přátelil i s Krakonošem. Byl ochráncem přírody, dobra, lásky, spravedlnosti a bojoval vítězně při obraně křesťanské víry - prý i s čertem!

V myslích lidí byl Pelíšek také čtverákem a filutou, znalcem lidských duší, léčitелеm, bytostí všudypřítomnou, čarovnou a nadpřirozenou, bdící nad tímto územím, jeho vodami a roklemi, zvířátky - i „koháty“. Tak se totiž říkalo obyvatelům Prachova - „kohátí“ to byli - patrně proto, že z pasek přilehlých lesů dobývali pařezy.

Přes toto území se přehnalý četné války a zloby, nicméně zůstalo bohatě obdařeno unikátní florou a velmi tajemnými a pohádkovými částmi (např. Dračí rokle, Pelíškův most, hrad Pařez a v neposlední

řadě v jednom území - za nejvyšším bodem území skal a lesů - na Bradech je teď i Rumcajsova jeskyňka, kde je dodnes patrné, že tam bydlela také Manka a Cipísek).

Není přesně vymezeno, kde končí království Pelíška. Podle některých verzí si chodil pro drahé kameny až na Kozákov a je velmi pravděpodobné, že Krakonošovi oplatil návštěvu (snad zavítal do Krakonošovy zahrádky u Obřího dolu v Krkonoších). Vytrestal také nepoctivého rytíře od Lomnice, uzdravoval nemocné ve vesnicích okol skal, pomáhal lidem v těžkých situacích - a ty nehodné trestal! Malé děti zejména z Jičína – chodily stejně tak k magickému poustevníkovi do Libosadu, jako i k Pelíškovi k jeho potoku Buňka. Oprávněně věřily, že jim pomůže, že je čaromocný a tuto víru si podržely. Vytvořila se krásná tradice. Před ikonou Pelíška pak chodily žasnout i odrostlé už děti. Znovu k jeho trůnu pod Svantovítovu skálu chodily rodiny i po letech - se svými malými dětmi.

Zachovejme si tu ryzost víry v něco dobrého, magického, kouzelného, zachovejme si krásnou a nenahraditelnou imaginaci, inspirující se v přírodě a její náručí. Pelíšek, ikona Českého ráje, opředený tolika mýty a pověstmi, pomůže - pokud mu věříme a věřit nepřestáváme - i když dětství uplynulo. To odešlo ke studánkám, borovicím a třeba i do části skal Lahole, Starého Hrádku, Přední Točenice nebo snad na Blata? K hodnotám trvalým, tradovaným v pověstech, mýtech a pohádkách. Uchovaným navěky takovými velikány jako byli ti „malí ale velcí“, prostí lidé v chaloupkách, a ovšem také spisovatelé a umělci tohoto kraje. Ve vyváženosti souvislostí vztahu člověka a přírody, kterou jsme tímto prostřednictvím zdědili a podrželi - pak najdeme osvěžení, překvapení, radost i inspiraci.

Na letošním pohádkovém festivalu počátkem září můžeme hledat Pelíška, pelíšky i pelášení v historickém městě Jičíně a předtím i na výletech do Prachovských skal, do míst, kudy Pelíšek jistojistě chodil...

Jaroslav Veselý

3. 3. 2014